שמע מינה מדרבי עקיבא תלת שמע מינה [א]אין ביעור חמץ אלא שריפה ושמע מינה [ב]הבערה לחלק יצאת ושמע מינה לא אמרינן הואיל והותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך: ת"ר [1]שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם מה ת"ל והלא כבר נאמר [2]לא יראה לך שאור [ולא יראה לך [ג]חמץ] בכל גבולך לפי שנא' לא יראה לך שאור שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה יכול יטמין ויקבל פקדונות מן הנכרי ת"ל לא ימצא אין לי אלא בנכרי שלא כיבשתו ואין שרוי עמך בחצר נכרי שכיבשתו ושרוי עמך בחצר מנין ת"ל לא ימצא בבתיכם אין לי אלא שבבתיכם בבורות בשיחין ובמערות מנין ת"ל בכל גבולך ועדיין אני אומר בבתים עובר משום בל יראה ובל ימצא ובל יטמין ובל יקבל פקדונות מן הנכרי בגבולין שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה מניין ליתן את האמור של זה בזה ושל זה בזה ת"ל שאור שאור לגזרה שוה נאמר שאור בבתים לא ימצא בבתיכם ונאמר שאור בגבולין לא יראה לך שאור מה שאור האמור בבתים עובר משום בל יראה ובל ימצא ובל יטמין ובל יקבל פקדונות מן הנכרי' אף שאור האמור בגבולין עובר משום בל יראה ובל ימצא ובל יטמין ובל יקבל פקדונות מן הנכרי' ומה שאור האמור בגבולין שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה אף שאור האמור בבתים שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה: אמר מר אין לי אלא בנכרי שלא כיבשתו ואין שרוי עמך בחצר נכרי שכיבשתו ושרוי עמך בחצר מנין ת"ל לא ימצא כלפי [ה]לייא אמר אביי איפוך רבא אמר לעולם לא תיפוך ורישא קאי שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה אין לי אלא בנכרי שלא כיבשתו ואין שרוי עמך בחצר נכרי שכיבשתו ושרוי עמך בחצר מנין ת"ל לא ימצא והאי תנא מיהדר אהיתירא ונסיב לה קרא לאיסורא משום שנאמר לך לך תרי זימני: אמר מר יכול יטמין ויקבל פקדונות מן הנכרים תלמוד לומר לא ימצא הא אמרת רישא שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה לא קשיא הא דקביל עליה אחריות הא דלא קביל עליה אחריות כי הא דאמר להו רבא לבני מחוזא בעירו חמירא דבני חילא מבתייכו כיון דאילו מיגנב ואילו מיתביד ברשותייכו קאי ובעיתו לשלומי כדילכון דמי ואסור הניחא למאן דאמר דבר הגורם לממון כממון דמי אלא למאן דאמר לאו כממון דמי מאי איכא למימר שאני הכא דאמר לא ימצא איכא דאמרי הניחא למאן דאמר דבר הגורם לממון לאו כממון דמי

היינו

ש"מ. מדלא נפקא ליה דהאי יום הראשון ערב יום טוב הוא אלא משום דאסור להבעיר ביום טוב שמע מינה סבירא ליה כר' יהודה דאמר לקמן בפרק כל שעה (כא. וכז:) אין ביעור חמץ אלא שריפה ויליף לה מנותר דאי השבתתו בכל דבר סבירא ליה לוקמיה ביו"ט ויבערנו בדבר אחר יאכילנו לכלבים או ישליכנו לים: **וש"מ.** מדקאמר שהוא אב מלאכה סבירא ליה כר' נתן דאמר הבערה לחלק יצאתה דתניא (שבת דף ע.) הבערה ללאו יצאת שהיתה בכלל לא תעשה כל מלאכה[ח] חזר והוציאה מכללו ופרט בה ללאו לעצמה לומר לך שאינה במיתת בית דין כשאר מלאכות אלא בלאו זה לבדו רבי נתן אומר לחלק יצאתה שלא תאמר העושה ארבעה או חמשה אבות מלאכות בשוגג בשבת אינו חייב אלא אחת דהא חד לאו איכא בכולהו וחד כרת לפיכך פרט בה בפני עצמה להקיש אליה מה היא מיוחדת שהיא אב מלאכה ומחייבין עליה לעצמה כו' אלמא לר' יוסי לאו אב מלאכה היא: **והלא כבר נאמר ולא יראה לך שאור בכל גבולך.** הרי בתים במשמע: **לפי שנאמר ולא יראה לך.** דמדכתב לך משמע מינה שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה בגבולין[ט] של אחרים כגון נכרי ושל גבוה אם הקדישם לבדק הבית: **יכול.** נלמוד ממקרא זה שיטמין את שלו ביד[י] שלא יראנו ודיו דהא לא יראה כתיב: **ויקבל פקדונות מן הנכרי.** דהא כתיב לך: **ת"ל לא ימצא.** אסר לך הטמנה שאף היא בכלל מציאה ואסר לך של אחרים דהכא לא כתיב לך: **אין לי.** מלא ימצא לאסור אלא נכרי שלא כבשתו תחת ידיך ואינו שרוי עמך בחצר ולקמיה פריך איפכא מסתברא: **נכרי שכיבשתו.** תחת ידך דהוי ממונו כממונך או שלא כיבשתו אבל שרוי בחצרך מנין תלמוד לומר לא ימצא. לקמיה מפרש לה: **ואין לי אלא בבתים.** כלומר ואם נאמר זה ולא נאמר ולא יראה לך שאור הייתי אומר אין לי שאסור לשהות חמץ אלא בבתים מפני שהוא מצוי אצלו תמיד דהא בהאי קרא בתים הוא דכתיב: **תלמוד לומר בכל גבולך.** בקרא דלא יראה כתיב: **ועדיין.** אע"פ שנאמר שניהם יש לי לומר בבתים עובר בכל אלו דהא לא ימצא דמשמע אפילו הטמנה לא כתב אלא בבתים ולא כתב בהו נמי לך להוציא של אחרים אבל בגבולין בורות שיחין ומערות כתב לך ואני אומר אבל אתה רואה בהן של אחרים מנין ליתן קולו של זה בזה וחומרו של זה בזה ת"ל כו'. ולקמיה פריך מאי קאמר דמייתי לה של אחרים ושל גבוה לאיסורא ולהתירא הכא והכא: **כלפי לייא.** שתי מלות כלפי היכן נוטה דבר זה. הא איפכא מסתברא נכרי שכבשתו מסתברא לאסור טפי: **לייא.** היכן ומכירו בברכות בפרק הרואה (דף נח.) חלבי לנהרא כגני לייא חרסים שבורים להיכן הולכין: **איפוך.** אין לי לאסור אלא בנכרי שכיבשתו דהוי דומיא דשלך נכרי שלא כיבשתו מניין תלמוד לומר לא ימצא ולא כתב לא תמצא אבל לא ימצא לגמרי משמע: **ורישא קאי.** להתירא אין לי דמותר לראות של אחרים בדלא קביל עליה אחריות כדלקמיה אלא שלא כיבשתו נכרי שכיבשתו מנין דמותר ת"ל לא ימצא: ופרכינן לרבא **תנא מהדר אהיתירא ונסיב לה.** למילתיה קרא לאיסורא. ומשני להיתירא קא נסיב לה משום שנאמר בגבולין בשאור לך לך תרי זימני לא יראה לך שאור בכל גבולך שבעת ימים בפרשת ראה (דברים טז) וכתיב לא יראה לך חמץ ולא יראה לך שאור בכל גבולך בפרשת בא (שמות יג) ואם אינו ענין להאי לך בגבולין גבי ראייה דהא כבר אמור תניהו ענין ללא ימצא ודרוש ביה לא ימצא לך אף במלוי אצלך והיינו שרוי עמך קאמינא לך דאין חמץ אסור אלא אם כן שלך אבל אתה מוצא את שלו. וההוא לך דחמץ לא קחשיב דשאור וחמץ מילרך לריכי כדאמר בביצה (דף ז:) דחד מחבריה לא יליף: **מחוזא.** עירו של רבא: **דבני חילא.** גייס של בית המלך ומטילין תיקון טורח[כ] מזונותיהן על העיירות: **הניחא.** הא דאמרינן דמשום אחריות אסור: **למאן דאמר כו'.** רבי שמעון קאמר ליה בבבא קמא (דף עא:) קדשים שחייב באחריותן חייב:

להכי

לחלק יצאת. מדקרי לה אב מלאכה ועוד אומר ריב"א דלמ"ד ללאו יצאתה לא היה אסור ביו"ט כיון דאין שם מלאכה עליה: **לא אמרינן מתוך.** דאי אמרינן מתוך הוי אע"ג דבעינן צורך היום קצת הכא מה שמבער הוי צורך: **אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה.** הקשה הרב ר' יעקב דאורליינ"ש דהכא לא מצריך תרי קראי למעוטי נכרי וגבוה דמחד לך ממעטינן תרוייהו אע"ג דתלתא לך כתיבי וכפ' כל שעה (לקמן כג.) משמע דצריכי כולהו ובמנחות בפרק רבי ישמעאל (דף סו. ושם) קאמר תרי עריסותיכם כתיבי חד למעוטי נכרי וחד למעוטי הקדש ומיהו בספרים מדויקים גרס חד כדי עריסותיכם פירוש כשיעור עיסת מדבר וחד לעיסת הקדש וכן נראה דבראשית הגז (חולין קלה:) דרשינן מעריסותיכם כדי עיסתכם:

משום דכתיב לך לך תרי זימני. פ"ה כיון דמייתר לך שדייה אלא ימצא וקשה לרשב"א דמיתורא דלך גופיה אפילו בלא [לא] ימצא מצינו למעוטי נכרי שכיבשתו ואור"י דאי לאו מלא ימצא מלך לא ממעטינן נכרי שכיבשתו דההוא נמי לך חשיבא וה"א דאתי לדרשה אחרינא אבל השתא דשדינא אלא ימצא ממשמעותיה ממעטינן נכרי שכיבשתו דלא ימצא לך משמע אפילו במלוי בעינא לך אבל עוד קשה לו כיון דשדינא אלא ימצא אמאי איצטריך ליה לעיל למדרש מה שאור האמור בגבולים וכו' אף שאור האמור בבתים שלך אי אתה רואה וכו' ותירץ ר"י דאי לאו דרשה דשאור שאור הוה מוקי לה למעוטי של אחרים ושל גבוה בבתים כמו בגבולים ולא למעוטי נכרי שכיבשתו ודוחק הקשה רבינו תם דבשום דוכתא לא מצריכנא תרי קראי לכיבשתו ושלא כיבשתו בראשית הגז (חולין קלה:) גבי ביתך דגגך שדך וטוצא דמייתי התם בכולהו לא מצריך אלא חד קרא לכיבשתו ושלא כיבשתו ותי' רשב"א דכיון דגלי לן הכא נכרי שכיבשתו לא חשיב שלך בשום דוכתא תו לא צריך תרי קראי וממעטינן תרוייהו מחד קרא וכן יש לתרץ מה שהקשה ה"ר יעקב דאורליינ"ש מעריסותיכם:

התם

עין משפט נר מצוה

כו א מיי' פ"א מהלכות חמץ ומצה הלכה ב ופ"ד הלכה א ב סמג לאוין עט:

כז ב ג ד מיי' פ"ד שם הלכה ב ג ד סמג שם טוש"ע או"ח סי' תמ סעיף א:

◆

תורה אור השלם

1. שִׁבְעַת יָמִים שְׂאֹר לֹא יִמָּצֵא בְּבָתֵּיכֶם כִּי כָּל אֹכֵל מַחְמֶצֶת וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעֲדַת יִשְׂרָאֵל בַּגֵּר וּבְאֶזְרַח הָאָרֶץ: שמות יב יט
2. מַצּוֹת יֵאָכֵל אֵת שִׁבְעַת הַיָּמִים וְלֹא יֵרָאֶה לְךָ חָמֵץ וְלֹא יֵרָאֶה לְךָ שְׂאֹר בְּכָל גְּבֻלֶךָ: שמות יג ז

◆

רבינו חננאל

אמר רבא ש"מ מדר"ע תלת, ש"מ אין ביעור חמץ אלא שרפה, דאי ס"ד בלא שרפה ישביתהו אפילו ביו"ט שלא בשרפה. ושמעינן מינה הבערה לחלק יצתה, דאי ס"ד כמ"ד ללאו יצאת תיתי עשה דהשבתת חמץ לידחי לאו דהבערה. וש"מ לא אמרינן מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך. ת"ר שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם מה ת"ל והלא כבר נאמר לא יראה לך שאור בכל גבולך שבעת ימים וכו', עד מנין ליתן את האמור של זה בזה ואת האמור של זה בזה. ת"ל שאור שאור לגזרה שוה, נאמר שאור בבתיכם שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם, ונאמר שאור בגבולין ולא יראה לך שאור בכל גבולך. מה שאור האמור בבתים כיון שהוא מצוי בביתו עובר בבל יראה ובבל ימצא ובבל יטמין ובבל יקבל פקדונות מן הגוים. שאלו כולן נכנסין בכלל דבר המצוי בביתו שאין אדם רואה בביתו אלא דבר המצוי בביתו וכן כלם, אף שאור האמור בגבולין כן. ומה שאור האמור בגבולין כתיב ביה לא יראה לך, שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה, אף שאור האמור בבתים של אחרים ושל גבוה מותר. אמר מר יכול יטמין ויקבל פקדונות מן הגוים ת"ל לא ימצא אין לי אלא גוי שלא כבשתו ואין שרוי עמך בחצר הוא שלא ימצא אצלך לא טמון ולא פקדון, גוי שכבשתו ושרוי עמך בחצר מנין ת"ל לא ימצא, ואקשינן כלפי אליא. כלומר דברים מהופכין הן כמו שהאליה היפוך מן הראש כי המהלך כסדר הולך ראשו לפנים וזנבו לאחריו. והמהופך הולך זנבו לפנים והראש אחריו, כך גם זה. כלומר אם אסרה לך התורה לקבל פקדון בגוי שלא כבשתו על אחת כמה וכמה בגוי שכבשתו שהוא כמו שלך שודאי אסור. אמר אביי איפוך. כלומר גוי שכבשתו ושרוי עמך בחצר כמו שלך הוא חשוב ואסור. אלא מנין שאף גוי שלא כבשתו ואינו שרוי עמך בחצר שהוא אסור ת"ל לא ימצא כלל. רבא אמר לעולם לא תיפוך ואורישא קאי. כלומר בתחלת הענין הדברים אמורים שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה, אין לי אלא שמותר לך לראות חמצו של גוי, אלא בגוי שלא כבשתו ואין שרוי עמך בחצר שאין בך יכולת למנעו, גוי שכבשתו ושרוי עמך בחצר מנין שאע"פ שיש

מסורת הש"ס

א) [לקמן יג: כא.: ס: תמורה לג.], ב) [שבת ע. וש"נ], ג) [ר"י ומהרש"א ע"ש], ד) [לקמן כג. כט.], ה) [בערוך ערך כלפי גרס אליה פי' דברים מהופכין כמו שהאליה הפוך מן הראש כו'], ו) [עי' תוס' שבועות מד. סד"ה שומר], ז) [לקמן כט: וש"נ], ח) [שמות כ], ט) כס"ח: בגבולך, י) נ"א כדי (או: בכלים, כ) כס"ח: ומטילין טורח תיקון.

◆

גליון הש"ס

גמ' משום שנאמר לך לך תרי זימני. עי' ברשב"א קדושין לח ד"ה ביובל: תוס' ד"ה לחלק וכו' לא היה אסור ביו"ט. עיין ביצה דף כ"ג ע"א תוס' ד"ה על גבי חרס:

◆

מוסף רש"י

הבערה לחלק יצאת. מן הכלל ללמד על הכלל כולו יצא, שלא תאמר עשאן לכל המלאכות בהעלם אחת אינו חייב אלא אחת, לכך יצאת זו להקיש אליה את כל הכלל ולומר לך מה זו מיוחדת שהיא אב מלאכה וחייבין עליה בפני עצמה שהרי הוזכר עליה לאו בפני עצמה, אף כל שהוא אב מלאכה חייבין עליה בפני עצמה (סנהדרין לה:). אם עשאן בהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת, דכל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד, לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא (שם סב:). או: שלא תאמר אינו חייב סקילה עד שיחלל שבת בכל מלאכות, לכן יצאת הבערה מן הכלל לחלק, מה הבערה מיוחדת שהיא אב מלאכה וחייב עליה כרת וסקילה בפני עצמה, אף כל שהוא אב מלאכה וכו' (יבמות ו:).

◆

רבינו חננאל (המשך)

בך יכולת למנעו שמותר לך לראותו. שנאמר לא יראה לך שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה. ואקשינן האי תנא מהדר אהתירא כלומר ממשמע הני קראי מראין הדברים שמותר לראות חמצו של נכרי שלא כבשתו ונסיב לה קרא לא ימצא בבתיכם דמשמע לאיסורא, ופרקינן הייתה אומר אסור שנאמר לא ימצא מכל מקום, קמ"ל לא יראה לך חמץ ולא יראה לך שאור, לך לך תרי זימני. דאפילו גוי שכבשתו שרי, דקרינא ביה שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה. [לך לך תרי זימני. לא יראה לך חמץ שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים, זה בגוי דלא כיבשתו. ולא יראה לך שאר, אבל אתה רואה של אחרים...]. והני מילי דלא קביל עליה ישראל אחריות, אבל קביל עליה אחריות אסור, כדרבא דאמר לבני מחוזא בערו חמירא דבני חילא, פירוש הגוים בני החיילות היו מפקידין את החמץ שלהם בבתי ישראל והיו נותנין להם קמח ואומרין להם עשו לנו לחם. ואפילו אם אבד אותו הלחם באונס אין משניחין אלא מעניישין אותם, נמצא אותו הלחם כל זמן שהוא אצלם כאלו שלהם הוא, ואע"ג דאמרינן דבר הגורם לממון [כממון] הוא, כלומר לכשיאבד הוא צריך לשלם, ונמצא כאילו ממונו אבד, אבל כל זמן שהוא מצוי ממון הגוי הוא, קמ"ל דבין כך ובין כך אסור.